

rogench. Fonen fàcilment al soplet ab bullició, donant un glòbul negrós; directament son poch atacats pe 'ls àcits, pero fosos ja ho son més, donant clarament la reacció del ferre y la del coure. Aquest darrer detall es degut, no á que 's tracte de la varietat anomenada *cyprina*, sino á que 'l sulfur de coure que engloba á tots ells deu estar difundit per les seues esquerdes.

Barcelona, Febrer 1908.

N. FONT Y SAGUÉ, PVRE.

TROVALLA DE UNA TORTUGA DEL GRUPO «*EMYDE*»

EN EL

Pliocénich del Hospitalet (Barcelona)

NOVA PER EUROPA

El día 26 de Desembre de 1905, ab mon amich En Joseph Colominas, anárem á estudiar el jaciment Pliocénich (Sorres del Astiá) del Hospitalet, prop del Cementiri, bæn explorat per l' inteligent geólech y paleontólech lo Canonge Dr. D. Jaume Almera, ahont recullirem:

Scalaria pseudoscalaris, Brocchi.

Ostrea cochlear, Poli.

» *lamellosa*, Brocchi.

» *Companyoi*, Fontannes.

Anomia ephippium, L.

Chlamys scabrellus, Lam.

» *venustus*, Golfus.

» *opercularis*, Lam.

» *Bollenensis*, Mayer.

» *pes felis*, L.

Pecten benedictus, Lam.

» *Jacobæus*, L.

Amussium cristatum, Bronn.

Pólipers y Foraminífers que actualment tè en estudi el Canonge Almera.

Resseguint els encontorns y el torrent que porta á Esplugas, ben aprop del ja esmentat Cementiri, hi ha un gran marge d' ahont ne treuen marga y poguerem veure que la part superior pertany al pis Astiá y la part baixa al Plasenciá, sent les margues blavoses ben caracterisades y ahont recullirem les especies següents:

Ringicula buccinea, Broc.

» *Africana*, Morlet.

Mangilia (*Raphitoma*) *brachystoma*, Phi. var *comitatensis* Fontannes.

Nassa semistriata, Brocchi.

» *incrassata*, Müll.

Chenopus Uttingerianus, Risso.

Potamides Basteroti, Marcel de Serres.

Turritella communis, Risso var *Ariesensis*, Fontannes

Natica, spc.

Scalaria tenuicostata, Mich. var *Michaudi*, Fontannes

Turbonilla, spc.

Dentalium, spc.

» »

Chlamys, spc.

Arca (*Anadara*) *diluvii*, Lam.

Venus multilamella, Lam.

Corbula gibba, Olivi.

Lucina spinifera, Montagu.

Tellina, spc.

Foraminífers.

Impressió de una fulla indeterminable.

Ja al anantsen me cridá la atenció una cosa que sortia d' entre la marga del Plasenciá á un metre de terra y que tenia demunt ben bè 15 metres de la metexa capa de marga: comensarem á gratar, y ¿quina no va ser nostra sorpresa al veure que era un ós, probablement un metatarsiá d' un vertebrat? creguerem ab fonament que aquell ós no estava sol, y comensá la obra destructora del qui vol furgar les entranyes de la terra pera arrencarli sos secrets: remoguerem al menys 3 ó 4 metres cúbichs de margues, sent ben profitós nostre treball, puig recullirem bastants froços d' ossos, mes no seguirem nostra destrucció per creure que 'l reste del esquelet havia sigut destruït pe'ls obrers de la pedreria.

Férem part de nostra troballa á mossen Font, qui cregué que

eran dignes d'estudi aquells ossos y que deviem enviarlos á Mr. Deperet de l'Universitat de Lyon y especialista per l'estudi dels vertebrats fòssils.

Al tenir noticia de la troballa nostre benvolgut amic En Camil Valls, va anar á veure si encara en trobava algún altre, y aprofitá la seva anada, puig ne trová un que va resultar ser un cuboides del tars, y que fou enviat al esmentat Mr. Deperet juntament ab els que nosaltres havíam trovat. Transcribim literalment la carta que 'ns va escriure al retornar els ossos objecte de la consulta. Diu aixís:

«Les ossements envoyés par M. Serradell m'ont donné beaucoup de peine á déterminer d'une manière précise.

Le premier que j'ai pu reconnaître des os de Tortue en particulier une demi-mandibule bien caractérisée par la série de petits trous qui garnissent le bord alvéolaire. Il y avait en même temps les deux extrémités supérieures des deux cubitus d'une forme très particulière que je ne connaissais pas dans aucun autre groupe de Tortues. J'ai fini en cherchant bien par les Tortues vivantes, á découvrir que celle Tortue d'Hospitalet du Plaisancien avait de grandes affinités avec un groupe des grandes Emydes de la région indienne et malaise qui habitent les grands fleuves et fréquentent aussi les estuaires, c'est-à-dire des eaux salées. Ce sont les genres *Kachuga*, *Batagur* et alors particulièrement le genre *Geomyda* dont les cubitus présentent de très grands rapports avec celui de la Tortue fossile en question, c'est-à-dire un olécrane bien précisé et 3 cavités articulaires, presque sur le même plan vertical. L'une des espèces de ce genre, la *Geomyda grandis*, á une longueur de caparace de près de 50 centimètres et se rapproche des dimensions de votre espèce qui est cependant encore un peu plus forte.

Il est difficile, avec les pièces que vous avez, d'aller plus loin dans cette détermination: il faudrait pour cela avoir des parties du plastron et de la caparace; peut-être les trouverez-vous en cherchant sur le même point.

En résumé, vous pouvez déterminer précisément *Emyda* de grande taille (0'50 au moins) voisine du genre *Geoemyda* de la région indo-malaise. Je ne crois pas que ce groupe ait été encore en Europe. En tout cas celà va très bien avec la faune d'Oiseaux pliocènes du Roussillon dont j'ai fait ressortir le indo-malais dans mon grand Mémoire de la Société Géologique.»

Com diu Mr. Deperet, els ossos pertanyen á una tortuga del grupo *Emydae* y que podem ben bè referir á la *Geomyda grandis*; tè interés fer remarcar que en el Pliocénich del Rosselló dit geólech ha trovat aucells de la fauna actual Indo-Malásica y que correspon perfectament ab que en el nostre Pliocénich hi trovem una espècie de tortuga d' aquella regió, y que no sols no s' havia trovat á Catalunya, sino tampoch á Europa.

En resúm, els ossos trovats son: un cuboides del tars; un metatarsiá; una falange; extremitats superiors dels cúbits dret y esquerra, y mandíbula inferior recomposta afegint la mitja estudiada per Mr. Deperet ab el resto de troços que havíam trobat.

B. SERRADELL.

Barcelona, 6 Febrer 1908.

CONTRIBUCIÓ

á la fauna paleontològica braquiopódica del Garumniá de Berga

Una de les formacions geològiques més interessants de Catalunya es sens dupte la cretàcica, ja qu' es la que apart de la *oligocénica* tè més extensió en nostra terra. Tots sabém que aparexen sos claps en Torroella de Montgrí, Sant Miquel de Fluviá y Campdevánol, en la provincia de Gerona; Vendrell, Calafell y Tortosa, en la de Tarragona; mes los tres més importants son lo de mitja provincia de Lleyda, les vehines Costes de Garraf y lo macís del Cadí en que agafa tot l' alt Bergadá. Es notable aquest darrer, tant per sa gran extensió com per l' alsada d' alguns de sos cims, entre 'ls que recordaré los Rasos de Paguera (2.200 m.), la serra d' En Cija (2.280 m.) y 'ls Pals del Pedra Forca (á 2.450). Regió interessantíssima es resultat sempre pera mí lo Bergadá, primerament baix lo punt de vista excursionista, ja que sos paissatjes, boscos y abundoses corrents d' aygua, la fan digne rival dels pahissos alpins, com he tingut lloch de comprobar, y segonament baix lo punt de vista geològich y mineralògich, donchs en ell s' hi trovan abundants jaciments de diferents minerals, entre 'ls que puch citar lo guix, lo ferre, la cals (del Garumniá) que s' aplica pera la fabrica-